

תכניית
ההצגה

חפיץ

קלאסיקה ישראלית

מאת: חנוך לוין
בימוי: מירי לזר

בן יוסיפוביץ'

צביקה הדר, הגר טישמן, אסנת פישמן

חפץ מאת חנוך לוין

בימוי: מירי לזר

עיצוב תפאורה: אדם קלר

עיצוב תאורה: מאיר אלון

עיצוב תלבושות: מאור צבר

תנועה ועריכה מוסיקלית: מירי לזר

דרמטורגיה: שחר פנקס

עוזרת במאית: דנה פלטר

ייעוץ ועריכה: מולי מלצר

משתתפים:

טיגליך צביקה הדר

כלמנסע אסנת פישמן

פוגרה הגר טישמן

ורשביאק נדיר אלדד/אבישי מרידור

חפץ בן יוסיפוביץ'

אדש ברדש דניאל סבג

שוקרא אורי הוכמן/אסף פריינטא

חנה צ'רליץ' אושרת אינגדשט

הצגה ראשונה: 14.1.2023

משך ההצגה: שעה וחמישים דקות, ללא הפסקה

עריכת תכניה: רמי סמו

צילום סטילס: רדי רובינשטיין

עיצוב: דפנה זילברשטיין

המחזה

בעולם שבו האדם נמדד על-פי מי שהוא דורך עליו, בעולם שבו תחושת הערך של אחד נוצרת בזכות נחיתות האחר, בעולם כזה, בתחתית שרשרת המזון של המעמדות - יושב חפץ. וכשפוגרה מתחתנת ולחפץ לא מודיעים - מתחילה סחרחרת של אירועים שתנסה להבהיר מי כאן מאושר ומי אומלל. במשחקי כוחות בין משפילים ומושפלים שיובילו לסוף הבלתי נמנע - ייחשף הקיום האנושי במלוא עליבותו.

צביקה הדר, אבישי מרידור, אושרת אינגדשט, אורי הוכמן, דניאל סבג, הגר טישמן, אסנת פישמן

הטרנדיה של האדם המתכווץ

כולנו נולדים טהורים. יפים, מוצלחים ואהובים. ואז אנחנו פוגשים את העולם. זה השלב שבו אנחנו מתחילים להתכווץ - מה אומרים עלינו, מה מצפים מאיתנו, מה מותר לנו, מה אסור לנו, מה אנחנו צריכים לא לעשות, מה השאיפות שלנו, למה אסור לנו לשאוף, על מה אסור לנו לחלום, למה לעולם לא נגיע, במה אנחנו לא טובים, מה עשינו לא נכון, איפה טעינו, איך הייתה לנו החוצפה להעז, מי אנחנו בכלל חושבים את עצמנו שמגיע לנו, מי אנחנו בכלל חושבים את עצמנו, מי אנחנו בכלל. לעתים אנחנו מעזים למרוד. מרשים לעצמנו להרים את הראש ולהגיד 'לא', נותנים לעצמנו - להיות. באמת להיות. אבל יש לזה מחיר. זה אמנם יכול הצליח ואז אנחנו שוברים את דלת הכלוב שסגרו אותנו בו, אבל... זה יכול גם להיכשל. לא תמיד הסביבה מקבלת את השינוי שלנו בעין יפה. לא תמיד האנשים סביבנו מסכימים שנצא מהתבנית שהם הכניסו אותנו אליה, שהם התרגלו אליה, שנוח להם שאנחנו שבוים בתוכה. זה הסיפור של חפץ. אדם שנרמס כל חייו עד שכמעט שכח מי הוא. וברגע מכונן אחד, צעד לפני ביטול עצמי מוחלט, מבלי שהוא בכלל מתכוון או מבין את ההשלכות, הוא מעז להגיד "מגיע לי", "אני ראוי", מעז לצאת מ"חפציותו". כך, הוא מוצא את עצמו במסע על חייו ושפיותו, שבסופו אחד משניים - חיים חדשים או מוות. וזאת אולי השאלה שכל אחד ואחת מאיתנו שואלים ושואלות את עצמנו כל בוקר מול המראה. האם הגשמנו את עצמנו? האם חיינו את חייו בעוצמה? האם הרשינו לעצמנו להגיד את אשר על לבנו? האם נתנו לעצמנו להרגיש? האם היינו אנחנו? האם חיינו? בין "להיות או לא להיות" של "המלט" השייקספירי לבין שאלת ההתכווצות והביטול העצמי של "חפץ", חנוך לוין טווה חוט ישיר וכואב. הוא תוהה יחד עם הקהל על השאלה הקיומית ביותר - להיות או לא להיות. ומה בכלל המשמעות של להיות? ואם להיות, אז איך להיות? ויותר מזה - אם משהו אחר מחליט עבורך איך להיות, אולי עדיף כבר לא להיות? או במילים אחרות - להתכווץ או לא להתכווץ, זאת השאלה.

כולנו נולדים כדי להתכווץ.

זאת עובדה.

חלקנו כמעט ולא, חלקנו כמעט ונעלמים.

עד הרגע האחרון שלנו לא נדע באמת עד כמה התכווצנו. ואז כבר אולי יהיה מאוחר מדי.

ומה שעצוב הוא

שבאותו רגע אכזרי של פיקחון

הדבר היחיד שינחם אותנו

היא הידיעה האכזרית

שתמיד יש מי שמתכווץ יותר.

בן יוסיפוביץ'

בן יוסיפוביץ'

ההפקה מודה לליאור בסון

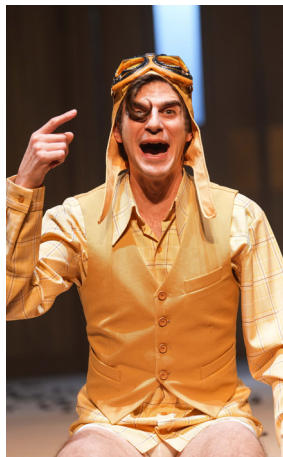
בין אהבה לחפצון - על התביעה הנואשת להכרה מן האחר

דנה לובינסקי

חפץ, המחזה המכונן של חנוך לוי, סימן את פריצתו המיידית לתודעת הקהל, והתקבלותו כדמות מפתח בתיאטרון הישראלי, בהיותו בן 27 בלבד. מה סוד קסמו של חפץ, הדמות החד פעמית, בעלת השם הבלתי ניתן לתרגום, שיצר לוי? חפץ הוא רווק ערירי ומזדקן, דייר משנה וקרוב רוחו של טיגלך. אדם שהוא כמעט רהיט, שכאשר הוא נשאר בגפו, שואף לבטל את עמוד השדרה ולהצטמצם לכדור כאחד החפצים. בה בעת, משאלתו הגדולה כשהוא בא בין הבריות, היא להיות פס כבעל רצון ולהעמיד פני חפץ. מכאן ככל המשמעות שבשמו - אדם שממוקם במרחב הדיאלקטי שבין העצם לרצון, בין עולם האובייקטים לעולם הסובייקטים. טביעת האצבע הייחודית של לוי כאמן הלא מודע, ניכרת ביכולתו להמחיש מנגנונים נפשיים מורכבים בתחפושת של עלילה סדורה ובדיאלוגים מושחזים ותמציתיים. בחפץ, נפרש בפנינו המנגנון המורכב דרכו מתכוננת סובייקטיביות, כבר בתמונה הפותחת של המחזה. "אני לא מתיימר להיות מאושר כמוכם. אבל בקשר לעוגה תסכים אתי שנהנית"- בתביעה הנואשת הזו להכרה פונה חפץ לטיגלך, שמתעלם בהפגנות מקולות ההנאה המוקצנים שהוא מפיק. חפץ הוא אקסמפּלר, אדם שמבקש ליהנות מעצמו נהנה, אך אינו מצליח לחוש בהנאתו, ללא מבט מתקף מהזולת. באופן טרגי-קומי, ככל שהוא מנסה להפגין את ישותו, כך דווקא הולכת ונחשפת אינותו. "...לא נהנית מהעוגה ולא נהנית משום דבר אחר אף פעם. ובזה תם הוויכוח"- מטיח בו טיגלך, ומפקיע ממנו לא רק את ההנאה, אלא גם את עצם היכולת להסתמך על רשמי חושיו. זו הנוסחה, תמצית השיבוש. עצמיות שמופקעת כולה אל הזולת, ונעדרת כל תוקף בלא עיניים מתקפות. תביעה נואשת להכרה, אשר מושבת ריקם. מכאן ואילך, אנו מתוודעים לאורך המחזה לאינספור ואריאציות של שיבוש חוזר בכינון הסובייקט. טיגלך, כלמנסע ופוגרה, "אדוני" המחזה, משחזרים שוב ושוב את הסצנה הפותחת, שבה תביעה להכרה מן הזולת מסורבת, ומסומנת כפתטית וכמשפילה. הכפפת האחר והשפלתו, מסתמנת בהדרגה כדרך היחידה למתן תוקף עצמי. חוויות חייהן של הדמויות נחשפות אט אט כחלולות וריקות. מפגן ראווה גרוטסקי, שכל תכליתו לבסס עליונות על הזולת. אפילו לנוכח אימת המוות, סרגל המדידה הבלעדי הוא השוואה הבינארית: "אם נהיה עם רגל אחת באדמה - אתה תהיה שקוע עד צוואר! ואם נהיה שקועים עד צוואר - אתה תהיה עם עפר בפה!" - כך טיגלך לחפץ. האושר היחיד המוכר לדמויות מתמצה אך ורק ב"זכות האלמנטרית של אדם מאושר - לראות את האומלל אומלל"- כפי שמנוסח באחד משיאי המחזה. במובנים רבים מטרימה העלילה הזו ללא ספק את זמנה, ומנבאת את תרבות הפייסבוק והאינסטגרם שבה ללא חפצון עצמי, אין חפץ. ביטול שערווריתי של המרחב הפרטי, תוך מפגן ראווה של סובייקטיביות חלולה, הוא מזמן כבר נחלת הכלל. יחסן של הדמויות זו אל זו, אשר נשען אך ורק על מישור פנטזמטי וחלול, ללא שמץ חתירה למפגש אנושי אמיתי, מהדהד אלגוריתם מוכר של הוויה, שבו כולנו כבר נתונים זה מכבר. מתוך המועקה המצטברת בצפייה במחזה, ודרך ההתוודעות אל מקרי הקצה של תלות בזולת מהם נעדרים לחלוטין יחסי אהבה - מתעוררות שאלות יסוד. למה אנו זקוקים מן האחר? מהי העדות שהאחר יכול להעניק לנו על חווייתנו הפנימית? ומדוע יש לנו צורך בתוקף שלה? ומה לגבי העד המעיד את עדותו; איזה תפקיד יכול הוא למלא? ובעבור מה הוא בוחר להתייבב שם באוזן כרויה או במבט מתקף, או לחילופין בסירוב עיקש ובהפניית עורף? תמונת הקצה האכזרית שמשרטט לנו חפץ לא נועדה רק לחשוף את הכיעור באנושי, על אף שמפתה לחשוב כך. היא נועדה גם לסמן דווקא את האפשרות המנוגדת: תלות הדדית אשר מתבססת על זיקה של אהבה. יחסים של אהבה ושל אמת - עם עצמנו ועם הזולת כאחד - מתאפשרים, כך מתברר, רק אם ניפרד מהשוואות הקטנוניות, ומההצצה המתמדת אל עבר חוויות האחר.

הכרה בחסר האנושי אשר עומד בבסיס התשוקה שלנו לזולת, היא תנאי הכרחי להיחלצות מן הפיתוי שביחסי שיעבוד ושליטה. רק באמצעותה, ניתן להבקיע אל עבר יחסים הדדיים, במסגרתם התלות בזולת אינה נתקלת בסירוב ובהשפלה, כי אם בהיענות שיש עמה חסד וחמלה. לוי, בהצגת האופציה המנוגדת, מבקש להזכיר לנו כי הרשות נתונה, והבחירה באהבה בידינו תמיד.

דנה לובינסקי היא פסיכולוגית קלינית ומשוררת.

אבישי מרידור

דניאל סבג

נדיר אלדד

צביקה הדר, אסנת פישמן, אבישי מרידור, הגר טישמן, אושרת אינגנדשט, אורי הוכמן, בן יוסיפוביץ'

"חפץ" - ההפקה הראשונה

לאורה ריבלין, נתן מייזלר, מרים גבריאלי, אמנון מסקין. צילום: יעקב אגור

המחזה "חפץ" הועלה לראשונה בתיאטרון העירוני חיפה (1972), בבימוי עודד קוטלר ובהשתתפות: נתן מייזלר - טיגלך; מרים גבריאלי - כלמנסע; לאורה ריבלין - פונרא; אילן תורן - ורשביאק; אמנון מסקין - חפץ; מרדכי בן-זאב - אדש ברדש; גדליה בסר - שוקרא; הלן קופילביץ' - חנה צ'רליץ'. תפאורה ותלבושות: רות דר, תאורה: יחיאל אורגל.

אורי הוכמן, אושרת אינגדשט

צביקה הדר, הגר טישמן, אסנת פישמן